

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده: ادبیات و علوم انسانی

گروه: جغرافیا

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای طبیعی

گرایش: ژئومورفولوژی

عنوان پایان نامه

پتانسیل سنجی ژئوتوریسم و ژئوپارک در استان کرمانشاه

استاد راهنما:

دکتر: امجد ملکی

نگارش:

سمیه الماسی قبادیان

مهرماه ۱۳۸۸

دانشگاه سوادکوه
گروه جغرافیا

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته ی جغرافیا
گرایش: ژئومورفولوژی

دانشجو: سمیه الماسی قبادیان

عنوان پایان نامه

پتانسیل سنجی ژئوتوریسم و ژئوپارک در استان کرمانشاه

در تاریخ ۸۸/۷/۲۹ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنما: دکتر امجد ملکی	با مرتبه ی علمی استاد یار	امجد
۲- استاد داور داخل گروه: دکتر ایرج جباری	با مرتبه ی علمی استادیار	امضا
۳- استاد داور خارج از گروه: دکتر محمد احمدی	با مرتبه ی علمی استادیار	محمد

تقدیر و تشکر:

سپاس بیکران خداوند بزرگ که خرد را آفرید و آن را چراغ راه بشریت قرار داد. اکنون که به لطف و عنایت خداوند بزرگ موفق به اتمام این رساله شده ام بر خود واجب می دانم که از تمامی عزیزانی که در این راه مرا یاری نموده اند تشکر و قدردانی کنم.

- تشکر و قدردانی ویژه از جناب آقای دکتر امجد ملکی که راهنمایی این رساله را بر عهده داشته و در طول این مدت زحمات زیادی را متحمل شدند و با صبر و حوصله فراوان اینجانب را راهنمایی نموده و اگر راهنمایی ها و آموخته های ایشان نبود قطعاً انجام این تحقیق میسر نبود. از خداوند بزرگ برای ایشان آرزوی سلامتی و موفقیت هرچه بیش تر را خواستارم.
- تشکر و قدردانی فراوان از همسر مهربانم آقای دارایی نیا که با صبر و حوصله علیرغم گرفتاری ها و مشکلات شرایط مناسبی را جهت انجام این تحقیق فراهم نمودند.
- تشکر و قدردانی از مادر عزیزم و تشکر از خواهرم معصومه الماسی که همواره مشوق و پشتیبان من در تمام مراحل زندگیم بوده است.
- کمال تشکر از تمامی استادید محترم گروه جغرافیای دانشگاه رازی.

تقدیم به روان پاک پدرم کہ

مہرش بی دریغ بود و دلتنگیم

برایش بی پایان

چکیده:

ژئوتوریسم (گردشگری زمین شناختی) شکل جدیدی از توریسم بوده که ویژگی های جغرافیایی منطقه، محیط زیست، زیبایی های بومی، میراث تاریخی و کیفیت بهتر زندگی محلیان را محافظت کرده یا آن را گسترش می دهد

یکی از راههای خلق و گسترش ژئوتوریسم، ثبت مناطق منحصر بفرد زمین شناسی بعنوان ژئوپارک می باشد. ژئوپارک در لغت پارک زمین شناسی و در معنا عبارت از منطقه ای با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین شناسی در محدوده آن قرار گرفته و این محدوده بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون نقش موثری ایفا کند. ژئوپارک می تواند علاوه بر پدیده های زمین شناسی از آثار تاریخی، بوم شناسی و میراث فرهنگی و طبیعی برخوردار باشد.

بررسی پتانسیل های ژئوتوریسم و معرفی ژئوپارک در استان کرمانشاه می تواند نقش مهمی در بهبود شرایط منطقه و افزایش درآمد محلیان داشته باشد به همین دلیل جهت شناسایی توان های بالقوه در استان و به منظور دستیابی به اهداف تحقیق در ابتدا کلیه جاذبه های زمین شناختی، تاریخی و فرهنگی در سطح استان شناسایی و موقعیت مکانی آثار با استفاده از نرم افزار GIS رقومی و نقشه آن تهیه شد. سپس ژئوسایت ها از بین کل آثار باستانی استان تفکیک و براساس اصول و مبانی موجود در این علم و همچنین ۱۳ فاکتور تعیین شده، ژئوسایت های استان ارزش گذاری و پس از اولویت بندی بر اساس اهمیت معرفی گردیدند. باتوجه به محدوده ی استقرار ژئوسایت ها از نظر تراکم و اولویت بندی صورت گرفته و امتیاز کسب شده و همچنین شرایط زمین شناسی و وجود آثار تاریخی مهم و با ارزش ملی و بین المللی سه محدوده ی ژئوپارک شناسایی گردید که از سه محدوده شناسایی شده به علت اولویت و اهمیت بیشتر و به دلیل وجود آثاری در سطح ملی و بین المللی مانند طاق بستان و بیستون محدوده ی شمال شهر کرمانشاه به عنوان ژئوپارک و نتیجه تحقیق حاضر معرفی گردید.

کلیدواژه: ژئوتوریسم، ژئوپارک، استان کرمانشاه، GIS

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
فصل اول: طرح تحقیق	
۳	۱-۱- تعریف موضوع
۴	۲-۱- تاریخچه
۵	۳-۱- اهداف تحقیق
۵	۴-۱- اهمیت و نتایج و ضرورت تحقیق
۶	۵-۱- فرضیات تحقیق
فصل دوم: کلیات	
۸	مقدمه
۸	۱-۲- موقعیت جغرافیایی
۱۰	۲-۲- ویژگی های انسانی
۱۱	۳-۲- ویژگی های اقلیمی
۱۱	۱-۳-۲- سیستم اقلیم استان
۱۱	۲-۳-۲- عناصر اقلیمی
۱۲	۲-۳-۲-۱- دما
۱۲	۲-۳-۲-۲- بارش
۱۳	۲-۴- هیدرولوژی
۱۴	۲-۴-۱- توان آب استان
۱۴	۲-۵- توپوگرافی
۱۵	۲-۵-۱- کوهها
۱۶	۲-۵-۲- دشت ها
۱۷	۲-۶- زمین شناسی
۱۷	۲-۶-۱- زون زاگرس
۱۸	۲-۶-۱-۱- زاگرس چین خورده
۱۸	۲-۶-۱-۲- زاگرس رورانده
۱۸	۲-۶-۲- زون سنندج- سیرجان
۱۸	۲-۷- ژئومورفولوژی منطقه
۱۹	۲-۷-۱- تحول ساختمانی زاگرس در منطقه مورد مطالعه
۱۹	۲-۷-۱-۱- تحول ساختمانی زاگرس مرتفع
۲۰	۲-۷-۱-۲- تحول ساختمانی زاگرس چین خورده
۲۱	۲-۷-۱-۳- تحول ساختمانی زاگرس چین نخورده

- ۲-۷-۲- ویژگی های پیکر شناسی زاگرس منطقه مورد مطالعه ۲۲
- ۱-۲-۷-۲- چهره ظاهری زاگرس مرتفع ۲۳
- ۲-۲-۷-۲- چهره ظاهری زاگرس چین خورده ۲۵
- ۳-۲-۷-۲- ویژگی های پیکر شناسی واحد سنندج- سیرجان ۲۶

فصل سوم

روش تحقیق

- ۱-۳- مواد تحقیق ۲۸
- ۱-۱-۳- نقشه ها و تصاویر ماهواره ای ۲۸
- ۲-۱-۳- نرم افزارها ۲۸
- ۲-۳- روش تحقیق ۲۹
- ۱-۲-۳- جمع آوری داده ها و اطلاعات ۲۹
- ۲-۲-۳- رقومی کردن موقعیت مکانی آثار ۲۹
- ۳-۲-۳- کنترل و تصحیح و شناسایی موقعیت نقاط ۳۰
- ۴-۲-۳- لینک اطلاعات و داده های جمع آوری شده به موقعیت مکانی آثار ۳۰
- ۵-۲-۳- همپوشانی موقعیت مکانی آثار به نقشه های رقومی با موضوعات مختلف ۳۱
- ۶-۲-۳- انتخاب ژئوسایت ها با توجه به پتانسیل های ژئوتوریسم در منطقه ۴۰
- ۱-۶-۲-۳- تراست، گسل، دیواره ها و پرتگاههای بلند جبهه رورانده ۴۱
- ۱-۶-۲-۳- سفره بیستون ۴۳
- ۲-۱-۶-۲-۳- راندگی قصر شیرین ۴۳
- ۳-۱-۶-۲-۳- راندگی کردند ۴۳
- ۴-۱-۶-۲-۳- تراست کرمانشاه ۴۳
- ۵-۱-۶-۲-۳- تراست روانسر ۴۳
- ۶-۱-۶-۲-۳- ابر گسل زاگرس ۴۳
- ۷-۱-۶-۲-۳- گسل راستا لغز گارون ۴۳
- ۸-۱-۶-۲-۳- گسل نهاوند ۴۳
- ۹-۱-۶-۲-۳- گسل دینور (صحنه) ۴۳
- ۱۰-۱-۶-۲-۳- گسل سرتخت ۴۴
- ۱۱-۱-۶-۲-۳- گسل مروارید ۴۴
- ۲-۶-۲-۳- اشکال حاصل از فرسایش آب ۴۴
- ۱-۲-۶-۲-۳- کمب ۴۴
- ۲-۲-۶-۲-۳- ناودیس معلق ۴۵
- ۳-۲-۶-۲-۳- تنگ ۴۵
- ۴-۲-۶-۲-۳- کانیون ۴۶
- ۳-۶-۲-۳- آبشار ۴۷
- ۴-۶-۲-۳- اشکال حاصل از فرسایش کارست ۴۷

۴۸۳-۲-۶-۵- اشکال ساخته دست بشر.....
۵۰۳-۲-۶-۶- انتخاب ژئوسایت ها
۵۱۳-۲-۷- انتخاب عوامل موثر در اولویت بندی ژئو سایت ها.....
۵۵۳-۲-۸- اولویت بندی ژئو سایتها.....
۶۴۳-۲-۹- انتخاب ژئوپارک.....

فصل چهارم

معرفی ژئوپارک بیستون

۶۷۴-۱- مقدمه
۶۷۴-۲- ژئوپارک.....
۶۷۴-۳- موقعیت منطقه مورد مطالعه.....
۶۹۴-۴- ویژگی های زمین شناسی محدوده ی ژئوپارک.....
۷۰۴-۵- ژئومورفولوژی محدوده ی ژئوپارک.....
۷۰۴-۶- ویژگی های اقلیم محدوده ی ژئوپارک
۷۲۴-۷- ژئو سایت های محدوده ژئوپارک.....
۷۴۴-۷-۱- سایت های طبیعی.....
۷۴۴-۷-۱-۱- اشکال کارستی
۷۴۴-۷-۱-۱-۱- مکانیسم تشکیل سنگهای آهکی.....
۷۵۴-۷-۱-۱-۲- چگونگی عمل کارست
۷۷۴-۷-۱-۱-۳- انحلال پذیری و کارستی شدن سنگهای کربناته.....
۷۷۴-۷-۱-۱-۳-۱- انحلال پذیری سنگهای آهکی.....
۷۸۴-۷-۱-۱-۴- عوامل موثر در تحول کارست
۷۸۴-۷-۱-۱-۴-۱- سازند آهکی.....
۷۹۴-۷-۱-۱-۴-۲- شرایط اقلیمی.....
۸۰۴-۷-۱-۱-۴-۳- لایه بندی سنگهای آهکی.....
۸۰۴-۷-۱-۱-۴-۴- هوازدگی بیولوژیکی
۸۱۴-۷-۱-۱-۴-۵- هوازدگی مکانیکی
۸۱۴-۷-۱-۱-۴-۶- زمین ساخت.....
۸۲۴-۷-۱-۱-۴-۵- سیستم شکل زایی کارست در منطقه.....
۸۳۴-۷-۱-۱-۴-۶- نمونه های اشکال کارستی.....
۸۳۴-۷-۱-۱-۴-۶-۱- پولیه.....
۸۴۴-۷-۱-۱-۴-۶-۲- لایه (کارن)
۸۵۴-۷-۱-۱-۴-۶-۳- دولین.....
۸۶۴-۷-۱-۱-۴-۶-۴- جاما.....
۸۶۴-۷-۱-۱-۴-۶-۵- اووالا.....
۸۷۴-۷-۱-۱-۴-۶-۶- دره های کور
۸۸۴-۷-۱-۱-۴-۶-۷- غار های آهکی.....

۸۸	چشمه های کارستی	۴-۷-۱-۱-۶-۸
۹۰	گسل ها و دیواره های گسلی	۴-۷-۱-۲
۹۱	سایت های تاریخی، فرهنگی	۴-۷-۲
۹۱	مجموعه آثار باستانی بیستون	۴-۷-۲-۱
۹۲	کتیبه داریوش	۴-۷-۲-۱-۱
۹۲	فرهاد تراش	۴-۷-۲-۱-۲
۹۳	سنگ بلاش	۴-۷-۲-۱-۳
۹۴	مجسمه هرکول	۴-۷-۲-۱-۴
۹۵	نقش مهرداد	۴-۷-۲-۱-۵
۹۶	گوردخمه	۴-۷-۲-۱-۶
۹۷	کاروانسرا	۴-۷-۲-۱-۷
۹۸	پل ها	۴-۷-۲-۱-۸
۹۹	طاق بستان	۴-۷-۲-۲
۱۰۰	محوطه های باستانی	۴-۷-۲-۳

فصل پنجم

نتایج

۱۰۳	آزمون فرضیات	۵-۱
۱۰۳	بحث	۵-۲
۱۰۴	نتایج	۵-۳
۱۰۹	نتیجه گیری	۵-۴
۱۱۰	پیشنهادات و راهکارها	۵-۵
۱۱۱	منابع و مآخذ	

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۹	شکل ۱-۲- موقعیت استان به تفکیک شهرستان در تقسیمات سیاسی کشور
۱۲	شکل ۲-۲- نقشه همدمای استان کرمانشاه
۱۳	شکل ۳-۲- نقشه همبارش استان کرمانشاه
۱۹	شکل ۴-۲- طرح فرضی از ساختمان ناهمواری های جنوب غربی ایران

- شکل ۲-۵ - مقطع زمین شناسی زاگرس رورانده در کرمانشاه..... ۲۰
- شکل ۲-۶ - مقطع زمین شناسی زاگرس چین خورده در کرمانشاه ۲۲
- شکل ۳-۱ - نقشه موقعیت مکانی آثار و جاذبه های استان ۳۰
- شکل ۳-۲ - لینک اطلاعات و تصاویر به موقعیت مکانی آثار..... ۳۱
- شکل ۳-۳ - همپوشانی آثار با نقشه لیتولوژی استان ۳۲
- شکل ۳-۴ - همپوشانی آثار با موقعیت مکانی روستاها و شهر های استان..... ۳۳
- شکل ۳-۵ - همپوشانی آثار با نقشه گسل استان..... ۳۴
- شکل ۳-۶ - همپوشانی آثار با نقشه هیپسومتری استان..... ۳۵
- شکل ۳-۷ - همپوشانی آثار با نقشه شیب استان..... ۳۶
- شکل ۳-۸ - همپوشانی آثار با موقعیت مکانی چشمه استان..... ۳۷
- شکل ۳-۹ - همپوشانی آثار با نقشه توپوگرافی استان..... ۳۸
- شکل ۳-۱۰ - همپوشانی آثار با نقشه همدمای استان..... ۳۹
- شکل ۳-۱۱ - همپوشانی آثار با نقشه همبارش استان ۴۰
- شکل ۳-۱۲ - تراست ها و گسل های استان کرمانشاه ۴۲
- شکل ۳-۱۳ - نمایی از آبشار ریجاب در شهرستان دالاهو ۴۷
- شکل ۳-۱۴ - اشکال حاصل از فرسایش کارست در ناهمواری های پرآو..... ۴۸
- شکل ۳-۱۶ - گوردخمه های اسحاقوند در نزدیکی شهرستان هرسین..... ۴۹
- شکل ۳-۱۷ - موقعیت ژئوسایت ها نسبت به آثار و جاذبه های استان..... ۵۰
- شکل ۳-۱۸ - اولویت بندی ژئوسایت ها برحسب امتیاز نهایی..... ۵۱
- شکل ۳-۱۹ - موقعیت ژئوپارک های استان کرمانشاه ۶۴
- شکل ۴-۱ - موقعیت محدوده ی ژئوپارک بیستون ۶۶
- شکل ۴-۲ - نقشه زمین شناسی محدوده ی ژئوپارک ۶۸
- شکل ۴-۳ - نقشه همبارش ژئوپارک بیستون ۷۱
- شکل ۴-۴ - نقشه همدمای محدوده ی ژئوپارک بیستون..... ۷۲
- شکل ۴-۵ - ژئوسایت های محدوده ژئوپارک بیستون ۷۳
- شکل ۴-۶ - پولیه شکل گرفته در ارتفاعات پرآو ۸۴
- شکل ۴-۷ - لاپیه های دامنه های جنوبی کوه های پرآو ۸۵
- شکل ۴-۸ - دولین ها و اوولاها در ارتفاعات پرآو..... ۸۶
- شکل ۴-۹ - اوولاهای شکل گرفته در ارتفاعات پرآو ۸۷
- شکل ۴-۱۰ - نمایی از درون غار قوری قلعه..... ۸۸

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۸۹.....	شکل ۴-۱۱ - سراب (چشمه کارستی) بیستون
۹۱.....	شکل ۴-۱۲ - نقشه گسل محدوده ژئوپارک بیستون
۹۲.....	شکل ۴-۱۳ - تصویر کتیبه داریوش بر روی دیواره بیستون
۹۳.....	شکل ۴-۱۴ - حجاری فرهاد تراش در دامنه کوه بیستون

شکل ۴-۱۵- تصویر سنگ بلاش در دامنه کوه بیستون.....	۹۴
شکل ۴-۱۶- تصویر مجسمه هرکول.....	۹۵
شکل ۴-۱۷- نقش مهرداد و کتیبه شیخ علیخان.....	۹۶
شکل ۴-۱۸- نمایی از گوردخمه برناج.....	۹۷
شکل ۴-۱۹- کاروانسرای صفوی بیستون.....	۹۸
شکل ۴-۲۰- تصویر پل تاریخی بیستون.....	۹۹
شکل ۴-۲۱- نمایی از محوطه باستانی طاق بستان.....	۱۰۰
شکل ۵-۱- نقشه موقعیت مکانی ژئوسایت ها.....	۱۰۵
شکل ۵-۲- نقشه رابطه بین پراکنش آثار و جاذبه های استان و فاصله از گسل.....	۱۰۶
شکل ۵-۳- ژئوپارک بیستون و موقعیت ژئوسایت های آن.....	۱۰۸

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۲-۱- ترکیب تعداد جمعیت شهری و روستایی استان کرمانشاه.....	۱۰
جدول ۲-۲- تقسیمات کشوری در قلمرو استان کرمانشاه.....	۱۰

جدول ۲-۳- مشخصات کوه های استان کرمانشاه.....	۱۵
جدول ۲-۴- مشخصات دشت های استان کرمانشاه.....	۱۶
جدول ۳-۱- تراست ها در گستره ی استان کرمانشاه	۴۲
جدول ۳-۲- جدول عوامل و امتیاز بندی جهت اولویت بندی ژئوسایت ها.....	۵۴
جدول ۳-۳- اولویت بندی ژئوسایت ها بر حسب امتیاز نهایی.....	۵۷
جدول ۴-۱- مشخصات چشمه های کارستی و کلوزین (سراب) محدوده ی ژئوپارک	۸۹
جدول ۴-۲- معرفی محوطه های باستانی محدوده ی ژئوپارک.....	۱۰۱

مقدمه:

صنعت توریسم با درآمد سالانه ۱۰۰۰ میلیارد دلار در جهان می تواند به خوبی با منابع بزرگی همچون نفت، خودروسازی و... رقابت کند کشورهای دارای جاذبه گردشگری به لحاظ پدیده های طبیعی، فرهنگ و تمدن کهن و

آثار باستانی و مذهبی، استعداد و توانمندی بسزایی در جذب گردشگران دارند. این کشورها با سرمایه گذاری در بخش های نرم افزاری و سخت افزاری این صنعت و حفظ جایگاه امنیتی خود در جهان، می توانند سالانه میلیارد ها دلار از این صنعت کسب درآمد کنند. با توجه به این شرایط ضروریست تا کلیه منابع توریسم، ژئوتوریسم و توان های بالقوه ژئوپارک که قابلیت جذب گردشگر داخلی و بین المللی را دارند شناسایی و به سازمان مرتبط معرفی گردند. در ژئوپارک، میراث زمین شناسی به خوبی و به صورت پایدار حفظ می شود به علاوه، با گسترش ژئوتوریسم، پدیده های زمین شناسی و ژئومورفولوژی محیط در خدمت آرامش روحی انسان های کنجکاو قرار می گیرد.

استان کرمانشاه در غرب کشور واقع شده و قسمت عمده ای از محدوده سیاسی آن در بخش رورانده و چین خورده زاگرس قرار دارد، پیکربندی بخش قابل توجهی از این ارتفاعات از سازندهای سخت (کربناته) تشکیل شده است که تحت فازهای زمین ساختی مختلف شکل گرفته اند لذا شرایط مناسبی از نظر زمین ساختی و سنگ شناسی جهت توسعه و تکامل فرایند کارست فراهم شده است. در این منطقه وجود اشکال کارست فراوان (۵۵۰ چشمه کارستی، غارهای متعدد و زیبا، لایپه، دولین و...)، تاریخ کهن و تنوع محیط زمین شناسی، پتانسیل فراوانی برای گسترش ژئوتوریسم فراهم کرده است و با ثبت ژئوپارک در استان می توان امید داشت که به یکی از قطب های مهم گردشگری در کشور تبدیل شود.

تحقیق حاضر در نظر دارد که پتانسیل های ژئوتوریسم و ژئوپارک را شناسایی و مورد ارزیابی قرار دهد و نهایتا نقشه اولویت بندی ژئوسایت ها را از نظر شرایط، امکانات و اهمیت آن ارائه دهد.

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱ تعریف موضوع:

سازمان جهانگردی (WTO) توریسم را چنین تعریف می کند: توریسم عبارت از مجموعه کارهایی که یک فرد در سفر و در مکانی غیر محیط عادی خود انجام می دهد این سفر بیش از یکسال طول نمی کشد و هدف آن سرگرمی، تفریح، استراحت، ورزش و فعالیت هایی از این قبیل است (پاپلی یزدی، ۱۳۸۵).

امروزه صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و فراگیر همه ی ارکان وجودی یک جامعه و سیستم جهانی را دربر گرفته است اما برخلاف تصور عامه مردم توریسم تنها گردشگری آن هم به شکل کنونی که از سده ۱۹ میلادی آغاز شده نیست بلکه در اصل به معنای گردشگری با اصالت و با انگیزه است نه سفرهای بدون هدف و برنامه در اصل گردشگری بر اساس خواست ملت ها صورت می گیرد و سازمان های دولتی و بخش خصوصی فقط برنامه ریزان این سفر های هدفمند هستند که باید متناسب با خواسته های عمومی به برنامه ریزی بپردازند تا گردشگری به بهترین نحو انجام گیرد. ایجاد اشتغال، مصرف و گردش پول و ایجاد تقاضا برای خدمات و کالا های ناحیه ای و منطقه ای و کمک به رشد متوازن اقتصادی از مزایای گردشگری است. یکی از انواع توریسم که به تازگی مطرح شده ژئوتوریسم می باشد که از ترکیب واژه های ژئو (زمین) و توریسم (گردشگری) پدید آمده است و به معنای گردشگری زمین شناسی می باشد یعنی گردشگری که به شناخت پدیده های زمین شناسی می انجامد و نیازمند بهره گیری از علوم زمین به ویژه جغرافیای طبیعی، زمین شناسی و ژئوفیزیک می باشد که در این میان به لحاظ کارکردی، ژئو مورفولوژی به دلیل بررسی اشکال زمین به لحاظ جنسی، زمان و شکل و تبیین آنها از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

جامعه جغرافیای ملی (National Geographic society) ژئو توریسم را این گونه تعریف می کند: شکلی از توریسم که ویژگی های جغرافیایی منطقه، محیط زیست، زیبایی های بومی، میراث تاریخی و کیفیت بهتر زندگی محلیان را محافظت کرده و یا آن را گسترش می دهد ژئو توریسم زیر مجموعه توریسم پایدار بوده و هدف آن حفظ منابع گردشگری در مقاصد است یعنی هدایت گردشگران به نحوی که محل مورد بازدید برای نسل های آینده همان طور باقی بماند (حسنی اصفهانی، ۱۳۸۶).

یکی از راه های خلق و گسترش ژئوتوریسم، ثبت مناطق منحصر بفرد زمین شناسی بعنوان ژئو پارک می باشد. ژئو پارک در لغت پارک زمین شناسی و در معنا عبارت است از منطقه ای با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز زمین شناسی در محدوده ی آن قرار گرفته و این محدوده بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون نقش موثری ایفا کند. ژئو پارک می تواند علاوه بر پدیده های زمین شناسی از آثار تاریخی، بوم شناسی و میراث فرهنگی و طبیعی برخوردار باشد و هدف از ایجاد ژئوپارک توسعه پایدار و حفاظت از آثار زمین شناسی می باشد (ویژه نامه نقش ژئو پارک در توسعه گردشگری، ۱۳۸۶).

منطقه مورد مطالعه استان کرمانشاه در غرب کشور با وسعت ۲۴۴۳۴۲۵ کیلو متر مربع بین ۳۳ ۴۰ تا ۱۷ ۳۵ عرض شمالی و ۴۵ ۲۵ دقیقه تا ۴۸ ۷ طول شرقی واقع شده است.

با توجه به موقعیت طبیعی استان و تنوع محیط زمین شناسی و وجود کوههای بلند و دشت های پهناور و رودخانه های مختلف همگی در کنار هم شرایط جغرافیایی ویژه ای را برای گسترش ژئو توریسم در منطقه به وجود آورده اند و از طرفی استان کرمانشاه با داشتن جاذبه هایی چون چشمه های کارستی، غار های آهکی، آثار انحلال آهک های کارست و وجود آثار باستانی فراوان و مناظر طبیعی بی نظیر شرایط لازم برای توسعه گردشگری زمین شناسی را دارا می باشد و می توان از این توانمندیها در جهت برقرای توازن اقتصادی منطقه استفاده کرد لذا ضرورت دارد با شناخت این پتانسیل ها گامی مهم در جهت توسعه ژئو توریسم در منطقه برداشت.

۲-۱ - تاریخچه:

کلمه توریسم اولین بار به صورت رسمی در سال ۱۹۳۷ توسط اتحادیه ملل متحد استفاده شد ولی صنعت توریسم بسیار قدیمی تر از آن است این کلمه زمانی استفاده می شد که فردی به مدت ۲۴ ساعت از شهر خود به خارج از کشور مسافرت می نمود (زاهدی، ۱۳۸۵).

مطالعه در مورد ژئو توریسم برای نخستین بار در سطح ملی و در مقیاس بزرگ به وسیله اتحادیه صنعت مسافرت و سفر جغرافیای ملی آمریکا صورت گرفته که در آن به پایداری محیط و توسعه همه جانبه پرداخته و حتی به مسائل فرهنگی نیز اهمیت داده شده است.

سابقه تاسیس ژئو پارک ها به ۱۰ سال اخیر باز می گردد و در این مدت ژئو پارک های متعددی در کشور های مختلف تاسیس شده اند و سال هاست که از آنها بهره برداری می شود. سامانه اطلاعاتی ژئو پارک در ایران در سال ۱۳۸۳، بنا به همکاری سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور و بر مبنای الگوی شبکه ی بین المللی ژئو پارک های سازمان یونسکو توسط پایگاه داده های علوم زمین شناسی کشور به نگارش در آمده است.

محمد حسن نبوی (۱۳۷۸) در هجدهمین گردهمایی علوم زمین با ارائه مقاله ی گردشگری زمین شناسی برای اولین بار به معرفی این شاخه از توریسم پرداخت و از سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور دعوت به عمل آورد تا در این زمینه به مطالعه و بررسی پردازد.

علیرضا امری کاظمی (سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، ۱۳۸۱) با ارائه مقاله ی آغازی بر ژئو توریسم ایران به بررسی توانمندیهای ایران در این زمینه پرداخته و به این نتیجه رسیده که ایران به دلیل تاریخ کهن و پیچیدگیهای زمین شناسی توان بالقوه برای جذب ژئو توریست را دارا می باشد.

کرامت اله زیاری (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان جایگاه ژئوپارک قشم و تاثیر آن در اقتصاد گردشگری در جزیره قشم به این نتیجه رسیدند که هر کدام از ژئوسایت هایی که در در ژئوپارک قشم وجود دارد در صورت توجه می تواند به یک پدیده جهانی در جذب توریسم تبدیل شوند و توجه به بخش ژئو توریسم می تواند همانند بخش تجاری برای ساکنان منطقه درآمذزایی داشته باشد.

علیرضا امری کاظمی (۱۳۸۵) با ارائه مقاله ژئوپارک قشم اولین ژئوپارک خاورمیانه و ایران به معرفی جاذبه های طبیعی، زمین شناسی و تاریخی فرهنگی پرداخته و ژئوپارک را عامل بسیار مثبت در توسعه اقتصادی منطقه و حفاظت از آثار زمین شناسی و تاریخی معرفی می کند.

مشخصه ی تحقیق حاضر و وجه تمایز آن با تحقیقات و مطالب گذشته، معرفی ژئوپارک برای اولین بار در استان کرمانشاه (معرفی دومین ژئوپارک ایران) و توجه خاص به اشکال کارستی در تعیین ژئوپارک و تهیه cd معرفی ژئوپارک با استفاده از GIS جهت تسهیل در ارائه خدمات به توریست ها و ژئوتوریست ها می باشد.

۱-۳- اهداف تحقیق:

مهم ترین اهداف تحقیق حاضر به شرح زیر می باشد:

۱- شناسایی توانمندیهای ژئو توریسم در استان کرمانشاه

۲- شناسایی و معرفی ژئوپارک در استان

۳- آشنانمودن مدیران و برنامه ریزان بخش ژئو توریسم کشور با پتانسیل ها و جاذبه های ژئومورفولوژیکی استان به منظور توسعه زیر ساخت های صنعت ژئو توریسم در منطقه.

۱-۴- اهمیت، ضرورت و نتایج تحقیق:

شناسایی و معرفی نواحی از استان که حداقل داری یک ژئو سایت با ارزش از لحاظ علوم زمین باشد می تواند در هدایت گروه جدیدی از توریست ها به نام ژئو توریست ها به این نواحی نقش موثری داشته باشد. با توجه به اینکه این پدیده ها عمدتاً در نواحی روستایی و دور افتاده واقع شده اند جذب توریست ها به مناطقی که این پدیده ها در آنجا واقع شده اند می تواند در افزایش درآمد منطقه و جذب سرمایه ها جهت ایجاد انواع امکانات و تاسیسات نقش داشته باشد و از طرفی با توجه به تنوع پدیده های زمین شناسی در ژئوپارک این منطقه می تواند به مرکزی جهت تحقیقات، مطالعات و انجام پایان نامه ها تبدیل شود.

۱-۵- فرضیات تحقیق:

به منظور بررسی پتانسیل ژئو توریسم و ژئوپارک در استان فرضیاتی مطرح شده که اهداف تحقیق بر اساس این فرضیات در مباحث بعدی مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

۱- ژئومورفولوژی کارست در تعیین اولویت بندی ژئو سایت هادر استان کرمانشاه بیشتر از سایر عوامل زمین شناسی نقش دارد.

۲- بخش شمالی شهر کرمانشاه (ناهمواری های بیستون - پرآو) پتانسیل لازم برای تبدیل به ژئوپارک را دارا می باشد.

فصل دوم

کلیات

مقدمه: